

Sygn. akt: WZ 8/13

POSTANOWIENIE

Dnia 21 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Bogdan Rychlicki (przewodniczący)

SSN Marian Buliński

SWSO del. do SN płk Krzysztof Mastalerz (sprawozdawca)

Protokolant : Anna Krawiec

przy udziale prokuratora Naczelnej Prokuratury Wojskowej płk. Zbigniewa Badelskiego

w sprawie J. O., po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na posiedzeniu w dniu 21 maja 2013 r., zażalenia J. O. na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 20 grudnia 2012 r.,

- I. uchyla pkt 2 zaskarżonego postanowienia i sprawę w tym zakresie przekazuje do rozpoznania Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W.,**
- II. w pozostałej części zaskarżone postanowienie utrzymuje w mocy.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 grudnia 2012 r., Wojskowy Sąd Okręgowy w W.:

1. na podstawie art. 1 ust. 1 *a contrario* ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.) nie uwzględnił wniosku J. O. o stwierdzeniu nieważności: rozkazów Dowódcy JW [...] w

B., tj. rozkazu specjalnego: nr [...], rozkazu personalnego Ministra Obrony Narodowej nr ... z dnia 14 grudnia 1979 r. oraz orzeczenia Oficerskiego Sądu Honorowego dla Oficerów Młodszych z dnia 10 kwietnia 1979 r.

2. na podstawie art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i 2 cyt. ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. uznał się niewłaściwym do rozpoznania wniosku J. O. o uznanie za nieważne postanowienia b. Sądu W. Okręgu Wojskowego w W. z dnia 5 września 1984 r. i innych orzeczeń zapadłych w tej sprawie i wniosek J. O. przekazał Sądowi Okręgowemu w W.

3. na podstawie art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i 2 powoływanej już ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. uznał się niewłaściwym do rozpoznania wniosku J. O. o uznanie za nieważny wyrok Sądu Rejonowego w B. z dnia 20 kwietnia 1984 r. (sygn. akt III K .../84) i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Okręgowemu w B.

Na powołane orzeczenie zażalenie złożył J. O. W szczególności J. O. zakwestionował postanowienie z dnia 5 września 1984 r. b. Sądu W. Okręgu Wojskowego w W. Skarżący podniósł, że był „w stanie przestępstwa ciągłego” od 1975 r. do osadzenia w 1984 r., jako podporucznik zawodowej służby wojskowej i podporucznik rezerwy zatrudniony na stanowisku inżyniera monter w Odcinku Radiowym PKP. J. O. wskazuje, że PKP nawet w czasie zawieszenia stanu wojennego były zakładem zmilitaryzowanym. Przyjęcie zatem, w ocenie skarżącego, iż był on sądzony jako cywil za przestępstwo pospolite jest „niewłaściwe”. Odnosząc się do orzeczenia sądu honorowego skarżący podniósł, że stanowił on część aparatu represji. Zadaniem sądu honorowego, w ocenie autora zażalenia, było represjonowanie go za „oficjalną demonstrację ustrojową”, która była początkiem jego działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

W uzupełnieniu zażalenia J. O. wywodzi, iż sądy honorowe działały w oparciu o Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 sierpnia 1927 r. Były one organem pozasądowym i wymierzały kary, gdyż podejmowały decyzje w tym zakresie w składzie orzekającym. J. O. zwraca także uwagę na formę orzeczenia sądu honorowego tj. używanie sformułowań „Sąd ukarał bądź

Sąd karze”. W dalszej części zażalenia skarżący opisuje represje jakie spadały na niego z uwagi na wystąpienie z PZPR, odmowy uczestniczenia w zebraniach tej partii, rozpoczęcie przez niego działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. J. O. wskazał na wymierzoną karę dyscyplinarną, bezprawne potrącenie części uposażenia. Skarżący podnosi także represje jakie go spotkały już po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej, a które wynikały z jego aktywnej działalności w NSZZ „Solidarność”. Opisuje sposoby przesłuchań, warunki pobytu w Areszcie Śledczym w B.

W konkluzji J. O. wnosi o skierowanie sprawy do rozpatrzenia przez sąd właściwy, który na podstawie prawa mógłby uznać za nieważne:

- rozkazy Dowódców JW. ... i Dowódcy JW. ... w B. szczegółowo opisanych we wniosku z dnia 1 marca 2012 r.,
- orzeczenie ówczesnego Oficerskiego Sądu Honorowego dla Oficerów Młodszych z dnia 10 kwietnia 1979 r.(jeżeli nie zostało objęte amnestią z 23 lipca 1984 r.),
- rozkaz personalny ówczesnego Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 lutego 1979r.

Skarżący domaga się także w wypadku nieuwzględnienia wniosku o unieważnienie powołanych rozkazów, orzeczenia ich „wznowienia” na podstawie art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji.

J. O. wnosi także o przyznanie statusu osoby represjonowanej za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, przyznanie odszkodowania z tytułu utraty zdrowia, zmiany sposobu zaliczania żołnierzom wysługi lat okresów z pracy cywilnej, przyznanie renty inwalidzkiej.

Skarżący podnosi także, że z uwagi na stan zdrowia, sytuację materialną, nie stać go na wynajęcie pełnomocnika i przyjazd z Australii.

Sąd Najwyższy zważył.

Na wstępie niezbędne jest rozważenie kwestii zakresu zaskarżenia postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 20 grudnia 2012 r.

Zażalenie nie zostało sporządzone przez podmiot kwalifikowany, co powoduje, że odznacza się ono niekonsekwencją, chaosem w argumentacji i niejednoznacznie przedstawionymi oczekiwaniami od instancji odwoławczej. Zgodnie z treścią art. 118 § 1 k.p.k. znaczenie czynności procesowej ocenia się według treści złożonego oświadczenia. Z zażalenia J. O. wynika, że nie zgadza się on z postanowieniem Wojskowego Sądu Okręgowego w W. Skarżący wskazuje ponadto na ten sąd jako właściwy do rozpoznania jego wniosku z dnia 1 marca 2012 r. W tej sytuacji zasadne jest przyjęcie, że zażalenie skierowane jest przeciwko całemu orzeczeniu.

Trafne jest rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji odnośnie nieuwzględnienia wniosku o unieważnienie powołanych już rozkazów przełożonych J. O. z JW ... w B. i orzeczenia Sądu Honorowego dla Oficerów Młodszych z dnia 10 kwietnia 1979 r.

Rozkazy przełożonych o wymierzeniu kar dyscyplinarnych, czy też rozkaz Ministra Obrony Narodowej o zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej, jak i orzeczenie Sądu Honorowego, nie mieszczą się w kategorii orzeczeń organów pozasądowych w rozumieniu art. 1 ust. 1 powoływanej już ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. Za organ pozasądowy uznać należy taki organ, który nie będąc organem ścigania lub wymiaru sprawiedliwości, miał na podstawie obowiązujących wówczas przepisów prawnych, uprawnienia procesowe w sprawach uznawanych wtedy za przestępstwa (zob. Uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1994 r, sygn. WZP 1/94, OSNKW 1994, z.5-6, poz. 27).

Wyjaśnić także trzeba, że Sąd Honorowy rozpatrujący sprawę J. O. działał w oparciu o: Statut Sądów Honorowych (wydawnictwo GZP 5/71) wprowadzony Zarządzeniem Ministra Obrony Narodowej Nr 63/MON z dnia 9 października 1971r. w sprawie wprowadzenia do użytku statutu sądów honorowych (Dz. Rozkazów MON Nr 151 MON z dnia 25 lutego 1972 r. i Zarządzenie Nr 151 MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie zasad organizacji sądów honorowych (Dz. Rozkazów MON Nr 32 poz. 21), a nie jak twierdzi autor zażalenia na podstawie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 sierpnia 1927 r. Podkreślić należy, że sądy honorowe zajmowały się sprawami dotyczącymi czynów stanowiących naruszenie honoru i godności żołnierza, które nie były

przestępstwami. Wbrew twierdzeniu skarżącego sądy honorowe samodzielnie, po orzeczeniu winy, mogły stosować jeden z następujących środków wychowawczych: upomnienie, naganę, surową naganę (pkt 50 ust. 1 Statutu). O wymierzenie kary sąd honorowy musiał zwracać się z wnioskiem do właściwego organu lub przełożonego odpowiedniego szczebla. Wymienione sądy wydawały orzeczenia, które nie były nazywane wyrokami (zob. pkt 53 Statutu i załącznik nr 2 do niego).

Przypomnieć należy, że postanowieniem z dnia 5 września 1984 r. b. Sądu W. Okręgu Wojskowego w W., na podstawie art. 4 ust. 2 w zw. z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 21 lipca 1984 r. o amnestii (Dz. U. Nr 36 poz. 192), w stosunku do J. O. umorzono postępowanie o czyn z art. 263 k.k. z 1969 r. Przestępstwo zarzucane J. O. polegało na tym, że „naruszył Przepisy o ochronie tajemnicy w Siłach Zbrojnych PRL sygn. [...] oraz instrukcje łączności o sygn. [...] w ten sposób, że dnia 1 marca 1983 r. w pokoju swojego mieszkania w B. przy ul. G. 32 m.23 przechowywał poufne i tajne notatki omawiające dane taktyczno-techniczne, ogólną budowę i zasady działania różnego rodzaju sprzętu łączności będące na wyposażeniu WP, które będąc słuchaczem Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności w Z. wykonał w latach 1974-1975, a następnie wywiózł je z terenu uczelni przez co spowodował niebezpieczeństwo ujawnienia tajemnicy państwowej ze względu na ważny interes państwa, jego obronność i bezpieczeństwo” Przytoczony opis czynu jednoznacznie wskazuje, że do jego dokonania doszło w czasie gdy J. O. pełnił służbę wojskową.

W zaskarżonym postanowieniu Sąd pierwszej instancji słusznie odwołuje się do treści art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, przyjmując iż nieważność orzeczenia stwierdza sąd okręgowy lub wojskowy sąd okręgowy, jeżeli zgodnie z obowiązującymi przepisami w dniu wejścia w życie tej ustawy tj. 24 maja 1991 r. właściwy do rozpoznania sprawy o czyn będący przedmiotem tego orzeczenia jest sąd wojskowy. Bezspornym jest także, że w dniu wejścia w życie powołanej ustawy J. O. nie pełnił już służby wojskowej, a właściwość sądu wojskowego określały przepisy art. 564 § 1 i 2, art. 565 k.p.k. z 1969 r. Zgodnie z treścią art. 564 § 2 k.p.k.

z 1969 r. orzecznictwu sądów wojskowych nie podlegają sprawy o przestępstwa popełnione przez żołnierzy, jeżeli zostali oni zwolnieni z czynnej służby wojskowej przed wniesieniem aktu oskarżenia. Nie dotyczy to przestępstw określonych w rozdziałach XXXVIII-XLIII Kodeksu karnego oraz innych przestępstw, którymi naruszano wojskowy obowiązek służbowy (podkr. SN). Obowiązek ten wynika z zajmowanego przez żołnierza stanowiska, pełnionej funkcji albo wykonywanego zadania, a niekiedy także z samego pełnienia służby wojskowej (zob. Uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1978 r., sygn.: U 4/78, OSNKW 1979, z.1-2, poz. 4, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 1995 r. sygn. WZ 25/95, OSNKW 1995 r. z.5-6, poz. 39). W ocenie Sądu Najwyższego służbowym obowiązkiem J. O., jako podchorążego a następnie oficera było przestrzeganie przepisów w ochronie tajemnicy państwowej i służbowej w czasie pełnienia służby wojskowej. Zarzucanego przestępstwa z art. 263 k.k. J. O. nie mógł popełnić jako osoba cywilna, gdyż przytoczone przepisy nie mogły być stosowane poza siłami zbrojnymi. Konsekwencją takiego stanowiska jest konieczność uchylenia zaskarżonego postanowienia w tej części i przekazanie sprawy Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. jako właściwemu do rozpoznania wniosku J. O. w tym zakresie.

Nie zasługuje na uwzględnienie zażalenie w zakresie przekazania wniosku o unieważnienie orzeczenia z dnia 20 kwietnia 1984 r., Sądu Rejonowego w B. (sygn. akt III K .../84). Nie ulega bowiem żadnej wątpliwości, że w chwili czynu J. O., oficer rezerwy, nie podlegał już orzecznictwu sądów wojskowych, których właściwości określały powołane przepisy k.p.k. z 1969 r.

Postulaty J. O. zawarte w zażaleniu w zakresie przyznania statusu osoby represjonowanej i renty inwalidzkiej, zmiany sposobu naliczania wysługi, zasądzenie odszkodowania z tytułu utraty zdrowia nie podlegają rozpoznaniu w niniejszym postępowaniu odwoławczym.

Z wymienionych powodów Sąd Najwyższy postanowił jak na wstępie.

Pouczenie: Na niniejsze postanowienie zażalenie nie przysługuje.